

به نام خداوند بخشنده مهربان

باغ گیاه‌شناسی زاگرس خرم‌آباد

نادر آزادبخت
مراد سپهوند
پروین رامک
لطیف آزادبخت

خرم‌آباد
انتشارات شاپور خواست
۱۳۹۷

عنوان و نام پدیدآور	: باغ گیاه‌شناسی زاگرس خرم‌آباد/ نادر آزادبخت ... [و دیگران]
مشخصات نشر	: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	: ۸۹ ص، مصور
شابک	: 978-600-260-398-2
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب‌نامه، ۸۵-۸۹
یادداشت	: تألیف: نادر آزادبخت، مراد سپهوند، پروین رامک، لطیف آزادبخت
موضوع	: باغ گیاه‌شناسی - ایران - خرم‌آباد
موضوع	: Botanical gardens -- Iran -- Khoramabad
موضوع	: اکوسیستم - ایران
موضوع	: Biotic communities--Iran
نسخه اولیه	: آزادبخت، نادر، ۱۳۴۸
ردی کنگره	: QK ۴۸۰ / الف ۹ آ ۴ ۱۳۹۶
رده‌بندی دیویی	: ۵۸۰ / ۷۴۴۵۵۵۵۵۲۲
شماره کتابخانه	: ۴۹۲۳۶۴۴

باغ گیاه‌شناسی زاگرس خرم‌آباد

نادر آزادبخت، مراد سپهوند، پروین رامک، لطیف آزادبخت

ناشر: انتشارات شاپورخواست - محل نشر: خرم‌آباد، همراه: ۸۴۰۱۱ ۰۹۱۰۳۳

شمارگان: ۵۰۰ - چاپ اول ۱۳۹۷

آمور رایانه‌ای و طرح جلد: سهمیه اسدزاده

چاپ: روز

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۶۰-۳۹۸-۲

www.Shapour-khast.ir

Email: info@shapour-khast.ir

بها: ۱۸۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	عنوان
۵	سیاس نامه
۷	دیباجه
۹	مقدمه
۱۵	باغ گیاه‌شناسی چیست؟
۱۷	نگاهی به تاریخچه‌ی باغ‌های گیاه‌شناسی در ایران و جهان
۲۷	جایگاه باغ و پردیس در ادبیات، هنر و فرهنگ ایران
۳۰	گذری مهم‌ترین باغ‌های گیاه‌شناسی جهان
۳۲	باغ‌های گیاه‌شناسی ایران
۳۴	اهمیت و کارکردهای باغ‌های گیاه‌شناسی کشور
۳۸	اکوسیستم زاگرس مرکزی، تهدیدها و فرصت‌ها
۵۰	تاریخچه‌ی باغ گیاه‌شناسی زاگرس خرم‌آباد
۵۶	موقعیت باغ گیاه‌شناسی زاگرس
۶۳	جایگاه و نقش باغ گیاه‌شناسی زاگرس در بهبود زیست‌بوم لرستان
۶۸	چشم‌انداز و افق آینده‌ی باغ گیاه‌شناسی زاگرس
۷۳	باغ گیاه‌شناسی زاگرس به روایت تصاویر
۸۵	کتاب‌نامه

مقدمه

باغ گیاه‌شناسی زاگرس یکی از کارهای اساسی مغفول و بر زمین مانده‌ای بود که به خاطر نبود نگاه راهبردی به مدیریت پارک منابع طبیعی و محیط‌زیست و نداشتن طرح و برنامه‌ی عملیاتی هدفمند برای مدیریت صحیح این منابع، در گذشته چندان مورد توجه کارگزاران و دستگاه‌های ذی‌ربط قرار نگرفته بود. پس از چند سال فعالیت و پی‌گیری مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان، سرانجام «باغ گیاه‌شناسی زاگرس شهر خرم‌آباد» در طلیعه بهمن ماه فجر انقلاب اسلامی در ۱۳ بهمن ماه سال ۱۳۹۵ با استعانت از کلام الله مجید و به استعانت دولت تدبیر و امید و با تلاش مستمر عالی‌ترین نهادهای تصمیم‌گیری در وزارت جهاد کشاورزی و سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی کشور افتتاح شد و همان روز خرم‌آباد کمی افتتاح این باغ گیاه‌شناسی در فهرست اخبار روزانه‌ی ده‌ها نشریه و رسانه‌ی مجازی و نوشتاری استانی و کشوری قرار گرفت.

گیاهان تکرارناپذیر زاگرس، جزء منافع ملی ما هستند و حفاظت و حراست از این گنجینه‌های خدادادی دین و وظیفه‌ای اخلاقی، قانونی و ملی بر گردن تک‌تک ایرانیان و به‌خصوص زاگرس‌نشینان است. باغ گیاه‌شناسی زاگرس، فرصتی است برای ادای این دین و وظیفه انسانی، اخلاقی و اجتماعی.

این گام بلند و غرورآفرین که می‌توان آن را یکی از خدمات بی‌بدیل تاریخی و راهبردی دولت تدبیر و امید در استان لرستان دانست، تا حدودی بیم و نگرانی نابودی این ثروت ملی را از ذهن مردم و نخبگان استان لرستان زدود و به خواست‌ها و فشارهای ناپذیرفتنی و بخشی‌نگر دستگاه‌هایی که درصدد تملک و تغییر کاربری این سرمایه‌ی ملی بودند، پایان بخشید.

آئین افتتاح باغ گیاه‌شناسی (۱۳ بهمن‌ماه سال ۱۳۹۵)

حال که به لطف پروردگار بزرگ، قدم نخست در این راستا برداشته‌شده است و این ثروت ملی همچون بستری مناسب در خدمت گسترش فعالیت‌های تحقیقاتی، آموزشی و پژوهشی بی‌سابقه در حوزه‌ی منابع طبیعی (جنگل‌ها و مراتع و محیط‌زیست) استان لرستان و منطقه‌ی بزرگ زاگرس قرارگرفته است، لازم است جهت روشن شدن ابعاد و جوانب بسیار ارزشمند و ماندگار علمی، فنی و کارکردهای این پروژه‌ی بس ارزشمند خصوصاً دلایل، انگیزه‌ها، آثار و چشم‌اندازهای آتی آن بحث شود، تا مشخص گردد این

خدمت ماندگار چه تأثیر ژرفی بر توسعه‌ی پایدار منابع طبیعی و محیط‌زیست استان لرستان و منطقه بزرگ زاگرس خواهد گذاشت؛ و چشم‌انداز امیدبخش این پروژه‌ی کلان و راهبردی چگونه می‌تواند به حفظ زیست‌بوم زاگرس و مناطق پیرامون آن کمک کند. تردیدی وجود ندارد که با ایجاد این فضای عام‌المنفعه، بستر و فضای کار برای تمرکز بر روی توسعه‌ی مطالعات راهبردی در عرصه‌ی تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان فراهم شده است و انتظار می‌رود محققان و پژوهشگران به ویژه اعضای هیأت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی کشور و استان، در فضایی آرام و پویا برای حفاظت از گونه‌های گیاهی زاگرس بزرگ کمر همت ببندند و به وظایف خود در این راستا جامه‌ی عمل بپوشانند.

ایده‌ی تأسیس غ‌های گیاه‌شناسی در مراکز شهرها و قرار داشتن چنین باغ‌هایی در کانون‌های جمعیتی، علاوه بر علمی، فنی و اکولوژیک خاص خود را دارد. نخستین و مهم‌ترین دلیل این امر، استفاده‌ی مستقیم شهروندان از مزایای طبیعی و محیط زیستی آنها است. به عبارت دیگر باغ‌های گیاه‌شناسی مانند دیگر بوستان‌ها (پارک‌ها)، دارستان‌ها و فضاهای سبز طبیعی، مراکز جمعیتی و محیط شهری پیرامون خود نشاط و طراوت می‌بخشند و سهم چشمگیر در تلطیف هوا، کاهش گازهای گلخانه‌ای، کاهش آلودگی هوای شهر و تولید اکسیژن دارند. ضمن آن که محیط‌های تفریحی زیبایی برای گذران اوقات فراغت شهروندان، تفریحات سالم، ورزش‌های همگانی، بازدیدهای علمی، برگزاری نشست‌های علمی و پژوهشی و متنوعی از زمینه‌ی بهره‌مندی عموم مردم و علاقه‌مندان طبیعت و محیط زیست را از مواهب طبیعی آن فراهم می‌کنند.

یکی از مباحث مهم در حوزه‌ی تحقیقات و آموزش کشاورزی، بحث اجتماعی کردن و نهادینه شدن مفهوم آموزش و انتقال و انتشار یافته‌های نوین علمی و پژوهشی در میان مردم و تأثیرگذاری مثبت بر افکار عمومی در این زمینه است. امکانات پژوهشی و آموزشی باغ‌های گیاه‌شناسی به عموم مردم و شهروندان تعلق دارد و قاعده‌تأبایستی مزایای علمی و آموزشی آن نیز به طور مستقیم یا غیرمستقیم، نصیب مردم شود. تأسیس انواع نمایشگاه‌ها (هرباریوم، آرپوراتوم و ...)، برگزاری جشنواره‌های طبیعی گل و گیاه و اجرای طرح‌های تحقیقاتی و مطالعات علمی و پژوهشی در این باغ‌ها فرصتی را

فراهم می‌آورد که مردم به طور مستقیم و مستمر در جریان امور پژوهشی و آموزشی آن‌ها قرار گیرند و از این امکانات ارزشمند و این فضاهای مفرح و نشاط‌آور حداکثر استفاده را بنمایند.

سرسبزی و زیبایی محیط زیست نه تنها تأثیر شگفت‌انگیزی بر روی فرهنگ و منش انسان دارد، بلکه شهروندان می‌توانند با دیدن و لمس کردن شرایط گونه‌های گیاهی این باغات درک عمیق‌تر و پایدارتری از تنوع گیاهی و مشکلات و نیازهای زیستگاه خود به دست آورند. بنابراین چنین فضاهایی به بهبود تفسیر و ارزیابی فرد از محیط زیست و تقویت حس تعلق خاطر و مسئولیت‌پذیری مردم در زمینه‌ی حفاظت از زیستگاه و جلوگیری از تخریب محیط زیست کمک می‌کند. این مسئله از چنان اهمیتی برخوردار است که به عقیده‌ی دانش‌آسان، گاه دیدن یک محیط طبیعی، حتی دیدن یک درخت خاص (به خاطر تغییرات رفتاری مثبتی که در فرد ایجاد می‌کند)، ممکن است ارزیابی و تفسیر و قضاوت او را در رابطه با این زیستگاه تحت تأثیر قرار دهد.

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی لرستان کمر همت بسته است تا بتواند با همکاری مردم و مسئولان و دستگاه‌های اداری و خدماتی شهر خرم‌آباد و راهنمایی‌های مؤسسه‌ی تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور این مکان ارزشمند و منحصربه‌فرد را به یکی از ممتازترین و زیباترین باغ‌های گیاه‌شناسی کشور تبدیل نماید. امری که تأثیری بسیار ژرف و ماندگار بر توسعه‌ی باغ و منابع طبیعی، محیط زیست و گردشگری به ویژه بوم‌گردی و گردشگری کشاورزی (آگروتوریسم) استان لرستان و منطقه بزرگ زاگرس خواهد گذاشت و آثار حیات‌بخش و درمان آن حتی در کوتاه‌مدت نیز قابل مشاهده خواهد بود. از این منظر، باغ گیاه‌شناسی، فضایی منحصر به فرد است که بایستی خاستگاه و بستر توسعه‌ی تحقیق و پژوهش، اجتماعی شدن آموزش کشاورزی و حفاظت از محیط زیست این منطقه تلقی شده و به اصلاح، نوسازی و بهبود زیستگاه زاگرس مرکزی، و در نهایت توسعه‌ی پایدار و متوازن اقتصادی و اجتماعی این منطقه و محرومیت زدایی آن کمک کند.